

УДК 378.147:811

Галина Пристай, кандидат філологічних наук, доцент
кафедри порівняльної педагогіки та методики викладання іноземних мов
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

У статті розглянуто способи формування основ іношомовної комунікативної компетенції в школярів початкової школи. З'ясовано, що суть оновленого змісту навчання полягає в комунікативно-діяльній, особистісно орієнтованій та соціокультурній спрямованості. Установлено, що комунікативно-діяльній підхід реалізується шляхом поєднання чотирьох видів мовленнєвої діяльності й сприяє підготовці молодших школярів до практичного спілкування; ціль особистісно орієнтованого навчання – удосконалення особистих якостей учня в процесі учбової діяльності; соціокультурний досвід дозволяє осягнути особливості культури іншого народу.

Ключові слова: іношомовна комунікативна компетенція, початкова школа, учбова діяльність, особистісно орієнтоване навчання, соціокультурна компетентність.

Лит. 9.

Галина Пристай, кандидат филологических наук, доцент
кафедры сравнительной педагогики и методики преподавания иностранных языков
Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко

ПУТИ ФОРМИРОВАНИЯ ИНОЯЗЫЧНОЙ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В НАЧАЛЬНІЙ ШКОЛІ

В статье рассмотрены способы формирования основ иноязычной коммуникативной компетенции у школьников начальной школы. Исследована суть обновленного содержания обучения, которая заключается в коммуникативно-деятельностной, личностно-ориентированной и социокультурной направленности. Коммуникативно-деятельностный подход рассматривается как сочетание четырех видов речевой деятельности и способствует подготовке младших школьников к практическому общению; цель личностно-ориентированного обучения заключается в совершенствовании личных качеств ученика в процессе учебной деятельности; социокультурный опыт позволяет постичь особенности культуры другого народа.

Ключевые слова: иноязычная коммуникативная компетенция, начальная школа, учебная деятельность, личностно-ориентированное обучение, социокультурная компетентность.

Halyna Prystay, Ph.D. (Philology), Associate Professor of the Comparative
Pedagogy and Methods of Teaching of Foreign Languages Department
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

THE WAYS OF FORMING OF FOREIGN COMMUNICATIVE COMPETENCE IN THE PRIMARY SCHOOL

The author investigates the foundations of foreign language communicative competence of students at the primary school. In recent years, the researchers have become increasingly interested in the components of content of foreign language teaching at the modern school, among which the electronic teaching aids at elementary school (O. Bihich), the problems of means of teaching of foreign languages (I. Bim), the foreign language as an integral part of language education (N. Halskova), the characteristics of teaching and speech situations (O. Klymentenko), the technologies that take into account the individual peculiarities of students with the aim of effective mastering of a foreign language communicative competence (S. Nikolayeva), the basis of the communicative methodology of teaching of foreign languages (E. I. Passov), using of visual aids at an early stage (V. Plakhotnyk), the concept of the content of textbooks for the level education (V. Redko), the didactic peculiarities of integrated lessons (O. Savchenko). The data clarify the components of foreign language communicative competence which are the communicative and active approach, the student-centered learning and sociocultural perspective. The author analyzes four types of speech activity and facilitates of the preparation of junior pupils to the practical communication. The data indicate the goal of person-oriented learning that consists in improving the personal qualities of student during the learning process. The article clarifies that the sociocultural experience allows understanding the particularities of foreign culture. The major task of the article consists in describing the criteria of mastering each of the competences that students of the 1 – 4 grades

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

gain at the end of each studying year. The article deals with understanding the difficulties faced by pupils while learning a foreign language.

Keywords: a foreign language communicative competence, a primary school, an educational activity, a student-centered learning, a sociocultural competence.

Постановка проблеми. Державний стандарт початкової загальної школи, навчальна програма з іноземних мов, “Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: навчання, викладання і контроль” головну мету навчання іноземної мови вбачають у формуванні в учнів молодшого шкільного віку комунікативної компетенції як сукупності знань, умінь і навичок спілкування з метою використання в повсякденних ситуаціях [5], [4, 2 – 9], [3, 251]. Особистісно орієнтоване навчання, диференціація та індивідуалізація навчання стимулюють розвиток інтересів та позитивне ставлення до іноземної мови, здійснюють вплив на мотиваційну сферу молодших школярів. Крім того, набуття соціокультурного досвіду ґрунтується на використанні автентичних матеріалів: текстів, діалогів, ілюстрацій та інших додаткових дидактичних засобів, які демонструють різноманітні аспекти життя носіїв мови.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблемі формування іноземної комунікативної компетенції висвітлено в сучасних педагогічних та методичних дослідженнях. Зокрема ті, що аналізують компоненти змісту навчання іноземної мови, знаходимо у працях О.Б. Бігич (електронні засоби навчання), І.Л. Бім (проблеми засобів навчання іноземних мов), Н.Д. Гальскова (іноземна мова як складова частина мовної освіти), О. Д. Климентенко (характеристика навчально-мовленнєвих ситуацій), С.Ю. Ніколаєва (технології врахування індивідуальних особливостей учнів для ефективного оволодіння іноземною комунікативною компетентністю), Є.І. Пассов (основи комунікативної методики навчання іноземних мов), В.М. Плахотник (використання наочності на початковому етапі), В.Г. Редько (концепція змісту підручників для рівневого навчання), О.Я. Савченко (дидактичні особливості інтегрованих уроків) та ін.

Мета статті – шляхом опису з’ясувати принципи формування комунікативної компетентності на уроках англійської мови в початковій школі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Словник-довідник з української лінгводидактики тлумачить значення комунікативної компетенції як сукупності мовленнєвої компетенції (уміння застосовувати знання мови на практиці, користуватися мовними одиницями), мовної

компетенції (знання одиниць мови та правил їхнього поєднання), предметної компетенції (уміння на основі активного володіння загальною лексикою відтворювати в свідомості картину світу), прагматичної компетенції (здатність до здійснення мовленнєвої діяльності, зумовленої комунікативною метою, до вибору необхідних форм, типів мовлення, урахування функціонально-стильових різновидів мовлення) [8, 69].

Розглянемо шляхи формування кожної складової зокрема. Формування мовної особистості забезпечує практична спрямованість навчання, яка відповідає інтересам молодших школярів та задовольняє потреби використання мови як засобу спілкування. Мовленнєва компетенція включає формування мотивації навчання, комунікативних умінь, розвиток усіх видів мовленнєвої діяльності – слухання, говоріння, письма та читання. Скажімо, наприкінці 1-ого класу учень набуває таких мовленнєвих функцій, як здатність привітатися / попрощатися (Hello! Good morning!), познайомитися (What’s your name?), подякувати (Thank you!), привітати зі святом (Merry Christmas!) чи виконати певні інструкції (Stand up! Take...). Крім того, учні опановують елементи писемного мовлення та читання – вчать записувати слова, словосполучення, короткі речення. Варто пропонувати утворити й записати слова з одного слова (наприклад, TRAINERS ?! in, is, are, rain, air, ten, at, ant, rat); самостійно зробити підписи до малюнка; вибрати з кількох правильне закінчення для речення.

Значні труднощі постають перед учнями початкової школи при вивченні алфавіту та засвоєнні певних, не властивих рідній мові, буквенно-звукових співвідношень. Серед вправ, що формують навички техніки читання, ефективно хорове читання за вчителем, індивідуально-масове читання й індивідуальне читання. Необхідно ретельно працювати над технікою читання вголос, оскільки навчальні дії формуються спочатку в зовнішньому, а потім у внутрішній плані. Важливо швидше досягти етапу цілісного сприйняття блоків слів: цьому сприяє читання по синтагмах, що розширює одиницю сприйняття. Для подолання труднощів навчання читання методисти Г.В. Рогова та І.М. Верещагіна рекомендують проводити усний вступний курс, щоб накопичити необхідний і достатній іноземний мовленнєвий матеріал, сформувати

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

мовленнєві зразки іншомовної усного мовлення і таким чином перебороти частину труднощів у процесі співвідношення літер і звуків іноземної мови [7, 167 – 203]. Читання звичайно виступає не лише як мета, а як засіб навчання самого читання (навчальне читання), а й також інших видів мовленнєвої діяльності (усного мовлення та письма). До кінця 4-ого класу учні читають і розуміють незнайомі тексти обсягом до 350 друкованих знаків, про значення незнайомих слів здогадуються самостійно.

Аудіювання використовують як при усному викладі навчального матеріалу (скажімо, розповідь учителя), так і при різних формах бесіди; його можна як при засвоєнні навчального матеріалу, так і в процесі застосування чи узагальнення. Для покращення сприймання доцільно підготувати певну зорову опору (ілюстрацію, схему, таблицю), а для контролю розуміння учнями прослуханої інформації – підготувати завдання (запитання, правда-неправда, відповіді на вибір). Наприкінці 3-ого класу молодші школярі розуміють прості запитання, дають на них короткі відповіді, розуміють короткі діалоги, інструкції та повідомлення. Обсяг прослуханого тексту (у запису чи прочитаного учителем) до 3-ьох хвилин.

Мовна компетенція передбачає оволодіння учнями певним мінімумом мовних знань (серед яких фонетичні, лексичні, граматичні, орфографічні) та навичками оперування цими знаннями в мовленні. Перевірку засвоєння мовної компетенції доцільно здійснювати в процесі усного мовлення, читання та письма. Так, для кращого закріплення лексичної теми “My Family” при дотриманні наближеної вимови та запам’ятовування відповідних граматичних структур (вказівних, особових та присвійних займенників, множини іменників, дієслів to have got, to be) учням пропонують прочитати слова на позначення членів сім’ї, усно розповісти про своїх родичів, а згодом намалювати рідних чи описати фотографію. Таким чином сформована лексична компетенція стає підґрунтям для реалізації мовленнєвої, соціокультурної та соціолінгвістичної компетенцій школярів.

Навчання діяльності комунікації ґрунтується також на формуванні соціокультурної компетенції – взаємопов’язаному навчанні іноземної мови та культури її носіїв. Молодші школярі залюбки слухають і наслідують пісеньки, римівки, лічилки, скоромовки. Доречно створювати ситуації-діалоги (знайомство; привітання зі святом; уявні подорожі до, скажімо, Діснейленда чи Лондона). Для

засвоєння соціокультурної інформації варто використовувати різні форми наочності: плакати, схеми, відео- та аудіо записи.

Результат сформованості предметної (загальнонавчальної компетенції) в учнів молодших класів полягає в розумінні та в умінні відтворити певні мовленнєві зразки, як-от описати погоду, розповісти про улюблені іграшки чи тварин. Учень 1 – 2 класу без труднощів виконує прості інструкції вчителя (Open the textbooks! Look at the blackboard! Touch your head!). Учні 3-4 класу спроможні стежити за презентованою інформацією, уміють працювати в парах, групі чи самостійно (при створенні презентацій). Особливу увагу надають взаємопов’язаному й збалансованому навчання всіх видів мовленнєвої діяльності: читанню, аудіюванню, говорінню й письму.

Прагматична компетенція передбачає оволодіння практичними вміннями та навичками володіння іноземною мовою відповідно до теми спілкування в різноманітних життєвих ситуаціях. До кінця 4-ого класу учні осягають базовий рівень володіння іноземною мовою. Це елементарний комунікативний рівень, достатній для спілкування в усній та письмовій формі. Молодші школярі вміють спілкуватися на різні побутові теми, як-от поговорити про дозвілля та хобі, здійснити покупки в продовольчому та промисловому магазині, замовити їжу в їдальні чи кафе, розпитати дорогу до потрібного місця призначення, розповісти про свої вподобання та режим дня, здійснити уявну подорож різними видами транспорту. Крім того, вони можуть написати e-mail, невелике повідомлення та опис товариша чи домашнього улюбленця.

Навчальна діяльність – цілісний процес, у центрі якого знаходиться пізнавальна діяльність учня. Діяльнісний характер процесу навчання можливий за умови особистісно орієнтованого підходу. Функція учителя – надавати розвивальну допомогу й педагогічну підтримку учням водночас добираючи найоптимальніші методи й засоби викладання відповідно до мети уроку. Перед учителем постає чимала кількість викликів: самостійно добирати різнорівневі та диференційовані завдання, тексти, типи учбового діалогу та форм контролю відповідно до особистісного розвитку учнів в процесі засвоєння знань, умінь і досвіду. Завдання педагога – навчити дітей спільно здійснювати пошукову роботу, розвинути вміння оцінити й обґрунтувати знайдений спосіб дій та здійснити самооцінку своєї діяльності. Молодші школярі залюбки працюють в парах, трійках і командах, виконуючи спільне завдання – участь

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

в імітаційно-рольових іграх, створенні власних проєктів (наприклад, “Улюблене свято” чи “Домашня тваринка”).

У навчальному процесі тісно пов’язані мотивація, зміст, способи дії та оцінка результатів діяльності. Для формування повноцінної мотивації молодших школярів важливо забезпечити заняття цікавим матеріалом (наприклад, пізнавальними іграми) і новими позитивними емоційними враженнями, стимулювати допитливість і подолання труднощів через заохочення, розвивати творче мислення. Контроль може бути усним (індивідуальним чи фронтальним), письмовим (контрольні роботи чи тести), програмований (за допомогою комп’ютера). З метою коригування навчального процесу педагога радять застосовувати й метод самодіагностування, або укладання мовного портфоліо [5, 6].

Висновки і перспективи подальших розвідок. Формування основ іншомовної комунікативної компетенції починається з першого класу початкової школи. Використання комунікативно орієнтованого підходу передбачає уміння спілкуватися, розуміти на слух, читати й передавати письмово необхідну інформацію. Особистісно орієнтований підхід сприяє саморозвитку й учбову діяльність молодших школярів. Перевага належить колективним формам роботи. Використання новітніх педагогічних технологій детермінує зростання мотивації до вивчення іноземної мови.

Перспективами подальших розвідок убачаємо дослідження методів особистісно орієнтованого навчання на уроках англійської мови в початковій школі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексич Т.М. *Розвиток предметних компетентностей на уроці // Англійська мова в початковій школі.* – 2009. – № 6. – С. 29–31.

2. Гальскова Н.Д. *Теория обучения иностранным языкам. Лингводидактика и методика: [учеб. пос.] / Н.Д. Гальскова, Н.И. Гез.* – М.: Академия, 2006. – 336 с.

3. *Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С. Ю. Николаєва.* – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.

4. *Навчальні програми для 1 – 4 класів загальноосвітніх навчальних закладів з вивченням іноземних мов [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://osvita.ua/school/program/8793/>.*

5. *Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти. [Електронний ресурс] // Постанова Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2011 року № 462. – Режим доступу до ресурсу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/17911/.*

6. Редько В. Г. *Засоби формування комунікативної компетентності у змісті шкільних підручників з іноземних мов. Теорія і практика: монографія / Валерій Редько.* – К.: Генеза, 2012. – 224 с.

7. Рогова Г. В. *Методика обучения английскому языку на начальном этапе в общеобразовательных учреждениях: [пособие для учителей и студентов пед. вузов.] / Г. В. Рогова, И. Н. Верещагина.* – М.: Просвещение, 2000. – 232 с.

8. *Словник-довідник з української лінгводидактики: [навчальний посібник] / кол. авторів за ред. М. Пентиліок.* – К.: Ленвіт, 2003. – С. 69.

9. *Rethinking the Role of Communicative Competence in Language Teaching [Електронний ресурс].* – Режим доступу: <http://link.springer.com/chapter/10.1007>

REFERENCES

1. Aleksyich, T.M. (2009). *Rozvytok predmetnykh kompetentnostey na urotsi* [Development of subject competences in the classroom]. English in primary school, vol. 6. – pp. 29–31. [in Ukrainian].

2. Galskova, N. D. & Gez, N. I. (2006). *Teoriya obucheniya inostrannym yazykam. Lingvodidaktika i metodika* [The theory of teaching foreign languages. Linguodidactics and methodology]. Moskva: Akademiya, 336 p. [in Russian].

3. Nikolayeva, S. Yu. (Ed.). (2003). *Zahalnoevropeyski Rekomendatsii z movnoi osvity: vyvchennia, vykladannia, otsiniuvannia* [Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment]. Kyiv: Lenvit, 273 p. [in Ukrainian].

4. *Navchalni prohramy dlia 1-4 klasiv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv z vyvchenniam inozemnykh mov* [Educational programs for grades 1-4 of comprehensive schools with foreign languages learning]. Available at: http://old.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/692/educational_programs/1349868962/ [in Ukrainian].

5. *Pro zatverdzhennia Derzhavnoho standartu pochatkovoї zahalnoi osvity* (2011). [On approval of the State standard of primary education]. *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 20 kvitnya 2011 roku № 462.* Available at: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/17911/. [in Ukrainian].

6. Redko, V. H. (2012). *Zasoby formuvannia komunikativnoi kompetentnosti u zmisti shkilnykh pidruchnykh z inozemnykh mov. Teoriia i praktyka*

СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА УПРАВЛІННЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНИМИ НАВЧАЛЬНИМИ ЗАКЛАДАМИ

[Means of formation of communicative competence in the content of school textbooks in foreign languages. Theory and practice]. Kyiv: Heneza, 224 p. [in Ukrainian].

7. Rogova, G. V. & Vereshchagina, I. N. (2000). *Metodika obucheniya angliyskomu yazyku na nachalnom etape v obshcheobrazovatelnykh uchrezhdeniyakh* [Methodology of teaching English

at the initial stage in general education institutions]. Moskva: Prosveshchenie 232 p. [in Russian].

8. *Slovnnyk-dovidnyk z ukrainskoi linhvodydaktyky* (2003). [Glossary Directory of the Ukrainian Linguodidactics]. Kyiv: Lenvit, p. 69. [in Ukrainian].

9. Rethinking the Role of Communicative Competence in Language Teaching. Available at: <http://link.springer.com/chapter/10.1007>. [in English].

Стаття надійшла до редакції 03.07.2017

УДК 373.07 (312)

Наталія Лалак, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики початкової освіти
Любов Фенчак, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики початкової освіти
Мукачівського державного університету

СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА УПРАВЛІННЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНИМИ НАВЧАЛЬНИМИ ЗАКЛАДАМИ

Стаття розглядає сучасні проблеми управління загальноосвітніми навчальними закладами в цілому та в сільській місцевості, зокрема. На основі наукових досліджень авторами виокремлено фактори, що зумовлюють розвиток управління в освіті, частково окреслено проблеми функціонування сільських шкіл. Авторами проаналізовано особливості створення регіональної системи опорних шкіл, зацентовано увагу на ролі сучасного менеджера освіти в управлінні школою.

Ключові слова: якісна освіта, управління загальноосвітніми навчальними закладами, опорні школи, молодші школярі, менеджер освіти.

Лит. 10.

Наталія Лалак, кандидат педагогических наук,
доцент кафедры теории и методики начального образования
Любов Фенчак, кандидат педагогических наук,
доцент кафедры теории и методики начального образования
Мукачевского государственного университета

СОВРЕМЕННАЯ ТОЧКА ЗРЕНИЯ НА УПРАВЛЕНИЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ УЧЕБНЫМИ ЗАВЕДЕНИЯМИ

Статья рассматривает современные проблемы управления общеобразовательными учебными заведениями в целом и в сельской местности, в частности. На основе научных исследований авторами выделены факторы, обуславливающие развитие управления в образовании, частично обозначены проблемы функционирования сельских школ. Авторами проанализированы особенности создания региональной системы опорных школ, акцентировано внимание на роли современного менеджера образования в управлении школой.

Ключевые слова: качественное образование, управление общеобразовательными учебными заведениями, опорные школы, младшие школьники, менеджер образования.

Nataliya Lalak, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of Theory and
Methodology of Elementary Education Department
Lyubov Fenchak, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of Theory and
Methodology of Elementary Education Department Mukachevo State University

THE MODERN VIEW CONCERNING THE MANAGEMENT OF THE GENERAL EDUCATIONAL INSTITUTIONS

The article examines the problems of management of general education institutions in the general and in rural areas, in particular. On the basis of the scientific research, the authors identify the factors that determine the development of education management, partly outline the problems of rural schools' functioning, namely: the low filling of classes, a lack of proper materials and technical condition, the slow informatization of the educational process, the multidisciplinary of teaching and multicomponent activity of teachers of rural elementary school, the insufficient time dedicated to the high-quality work with gifted students of primary school due to the lack of coteries, additional courses, elective educational items in the school curriculum, a lack